

УДК 81'374

UDC 81'374

ЛІНГВІСТЫЧНАЯ ПАРАМЕТРЫЗАЦЫЯ ПАНЯЦЦЯЎ «ЛЕКСІКАГРАФІЯ» І «МЕТАЛЕКСІКАГРАФІЯ»

LINGUISTIC PARAMETRIZATION OF THE CONCEPTS OF “LEXICOGRAPHY” AND “METALEXICOGRAPHY”

Д. В. Дзятко,
*кандыдат філалагічных навук, дацэнт,
загадчык кафедры мовазнаўства
і лінгвадыдактыкі Беларускага дзяржаўнага
педагагічнага ўніверсітэта імя Максіма Танка*

D. Dyatko,
*PhD in Philology, Associate Professor,
Head of the Department of Linguistics and
Linguodidactics, Belarusian State Pedagogical
University named after Maxim Tank*

Паступіў у рэдакцыю 03.06.19.

Received on 03.06.19.

Артыкул прысвечаны лінгвістычнай параметрызацыі паняццяў «лексікаграфія» і «металексікаграфія». Даследуюцца асноўныя падыходы да кваліфікацыі лексікаграфіі: 1) практычная дзейнасць па ўкладанні слоўнікаў; 2) дапаможны раздзел лексікалогіі; 3) «прадметная вобласць»; 4) раздзел мовазнаўства, які вывучае тэорыю і практыку стварэння слоўнікаў. Абгрунтоўваецца выснова, што найважнейшымі кампанентамі металексікаграфіі з'яўляюцца тэорыя і гісторыя лексікаграфіі, тыпалогія слоўнікаў, выпрацоўка аптымальнай структуры слоўнікаў розных тыпаў і інш.

Ключавыя словы: лексікаграфія, металексікаграфія, параметрызацыя, мова, метамова, працэсуальны параметр, канцэптальны параметр, іерархічны параметр, аб'ектны параметр.

The article deals with the linguistic parametrization of the concepts of “lexicography” and “metalexigraphy”. The main approaches to the qualification of lexicography are researched: 1) practical work on compiling dictionaries; 2) an auxiliary section of lexicology; 3) “subject area”; 4) the linguistics section, which studies the theory and practice of creating dictionaries. The conclusion is substantiated that the most important components of metalexigraphy are the theory and history of lexicography, the typology of dictionaries, the development of the optimal structure of dictionaries of various types, etc.

Keywords: lexicography, metalexigraphy, parametrization, language, metalanguage, procedural parameter, conceptual parameter, hierarchical parameter, object parameter.

Параметрызацыя – адна з асноўных характарыстык канцэпцыі даследавання мовы як ідэалізаванай сістэмы чалавечай кагніцы ў межах падыходу «прынцыпаў і параметраў» Н. Хомскага [20, с. 1–2]: мовы не маюць ні правіл, ні канструкцый, паколькі гэтыя паняцці створаны вучонымі. Але ёсць універсальныя прынцыпы і канчатковы набор магчымасцей (значэнняў параметраў), адэкватных для кожнай канкрэтнай мовы. Іншымі словамі, любая мова вызначаецца наборам значэнняў для параметраў. У выніку, па сцвярджэнні В. З. Дзем'янкава, можна вывесці ўласцівасці венгерскай мовы пры адной наладцы параметраў і суахілі – пры другой [6, с. 118–123]. Усё адзначанае ў роўнай ступені актуальна як для натуральнай мовы, так і для метамовы, у межах якой настройка рэгістру параметраў уплывае на ўсю структуру навуковай дысцыпліны.

Такім чынам, параметрызацыя з'яўляецца важным элементам сістэмнага аналізу аб'екта (мовы, метамовы). Сутнасць аналізу заключаецца ў выяўленні істотных фактараў уплыву, іх апісанні і колькаснай ацэнцы атрыманых параметраў. «Параметрызацыя, як правіла, не можа быць выканана на падставе строга акрэсленых працэдур і ў многім вызначаецца вопытам і інтуіцыяй даследчыка (г. зн. мае з'ўрыстычны характар). Часам для стварэння паўнаватарскай мадэлі даводзіцца замяняць і ўдакладняць спіс істотных параметраў, а таксама карэктаваць іх ацэнкі... Так што працэс параметрызацыі можа быць працяглым і бесперапынным» [14, с. 258].

Лінгвістычная параметрызацыя такіх важных металінгвістычных паняццяў, як, напрыклад, «фаналогія», «лексікалогія», «марфалогія», «сінтаксіс» і інш. у сучаснай

навуцы не выклікае асаблівых цяжкасцей. Выключэннем з'яўляецца лексікаграфія, якая ў вучэбных дапаможніках традыцыйна разглядаецца ў шэрагу раздзелаў мовазнаўства, хаця па сутнасці з'яўляецца дысцыплінай, якая не мае непасрэднага дачынення да сістэмы і структуры мовы. Лінгвістычная параметрызацыя паняцця «лексікаграфія» характарызуецца ўсімі пералічанымі вышэй паказчыкамі: 1) у навуцы адсутнічаюць працэдуры, якія дазваляюць адназначна разглядаць лексікаграфію як самастойны раздзел лінгвістыкі; 2) вызначальным пры інтэрпрэтацыі паняцця «лексікаграфія» з'яўляецца суб'ектыўны падыход вучоных; 3) спіс істотных параметраў пры кваліфікацыі лексікаграфіі як самастойнай навукі або як раздзела іншай навукі з'яўляецца варыятыўным і залежыць ад розных фактараў. Гэта значыць, што працэс лінгвістычнай параметрызацыі дадзенага паняцця з'яўляецца працяглым і бесперапынным, што сведчыць пра перманентную *актуальнасць* узнятай праблемы.

Асноўнымі параметрамі ў дачыненні да паняцця «лексікаграфія» з'яўляюцца наступныя:

а) працэсуальны (лексікаграфія – канстатацыя vs. дзейнасць);

б) канцэптуальны (лексікаграфія – тэорыя vs. практыка vs. тэорыя і практыка);

в) іерархічны (лексікаграфія – навука vs. раздзел іншай навукі vs. раздзел раздзела іншай навукі vs. інтэграцыя некалькіх раздзелаў навукі і пад.);

г) аб'ектны (сфера канкрэтна-навуковых інтэрэсаў лексікаграфіі).

Пералічаныя параметры ўзаемазвязаны і могуць разглядацца ў фармаце прычынна-выніковых сувязяў – г. зм. у сістэме.

Дастаткова важнае значэнне ў працэсе станаўлення сістэмы параметраў мае гісторыя самога паняцця «лексікаграфія».

Тэрмін «лексікаграфія» ва ўсходнеславянскім мовазнаўстве сустракаецца з канца XIX – пачатку XX ст. у працах *И. И. Срезневского* («Мысли об истории русского языка и других славянских наречий», 1887), *Я. К. Грота* («Филологическія разысканія», 1876), *Е. Ф. Карского* («Белорусы», 1903), *Б. Д. Гринченко* («Огляд украінскай лексікаграфіі», 1905) і інш. Дастаткова пашыранымі былі таксама і вытворныя намінацыі – «лексікограф», «лексікаграфічны» [2, с. 76–77].

Кадыфікавацца названыя тэрміны пачалі некалькі пазней, хаця ў многім несістэмна. Адны слоўнікі фіксуюць толькі лексему «лексікаграфія» («Практычны расійска-белару-

скі слоўнік», 1926, – у бел. перакладзе «слоўнікарства»; «Праект слоўніка. Вып. IV: мовазнаўства», 1935), другія – «лексікограф», «лексікаграфія» («Правописный словарь», 1930; «Українсько-німецький словник», 1943) або «лексікограф» і «лексікаграфічны» («Російсько-український словник», 1926; «Слоўнік граматычна-лінгвістычнае тэрміналогіі», 1927), а некаторыя – усе тры («Російсько-український словник, 1924; «Російсько-український словник», 1937; «Руска-беларускі слоўнік», 1937) і інш.

У сучаснай навуковай літаратуры тэрмін «лексікаграфія» выкарыстоўваецца пераважна ў трох значэннях:

а) навука пра гісторыю і тэорыю слоўнікаў (= металексікаграфія);

б) стварэнне слоўнікаў як апісанне лексікону пэўнай мовы;

в) сукупнасць слоўнікаў пэўнай мовы або галіны ведаў.

Такая траістая трактоўка дазваляе размежаваць тэорыю лексікаграфіі і лексікаграфічную практыку, а таксама працэс стварэння слоўніка і вынік гэтага працэсу.

У вучэбнай літаратуры найчасцей прапануецца наступнае азначэнне: лексікаграфія – раздзел мовазнаўства, у якім вывучаецца тэорыя і практыка складання слоўнікаў [15, с. 514].

Супастаўленне прыведзеных меркаванняў з дадзенымі іншых крыніц, у тым ліку замежных, сведчыць пра некалькі большы рэгістр падыходаў да інтэрпрэтацыі тэрміна *лексікаграфія* ў лінгвістыцы XX–XXI ст. Аналіз навуковых, даведачных, вучэбных крыніц сведчыць, што пакуль дастаткова складана даць вычарпальнае вызначэнне паняцця «лексікаграфія» і прапанаваць «дэфініцыю, якая б добра вывяляла прадмет і абсяг гэтай дысцыпліны і адначасова задавальняла лексікографу» [34, с. 14]. Асноўныя пытанні лексікаграфіі (дысцыплінарны статус, сувязь з іншымі лінгвістычнымі і нелінгвістычнымі дысцыплінамі, сфера прымянення лексікаграфічнага апісання, тыпалогія слоўнікавых работ, метады лексікаграфічнай дзейнасці і інш.) усё яшчэ з'яўляюцца прадметам навуковых дыскусій. Таму аптымальным рашэннем для лінгвістычнай параметрызацыі паняцця «лексікаграфія» будзе вылучэнне і характарыстыка асноўных навуковых падыходаў.

1. *Лексікаграфія – практычная дзейнасць па ўкладанні слоўнікаў.* Такое ўтылітарнае разуменне з'яўляецца традыцыйным. Яно характэрна для большасці дасле-

даванняў канца XIX – сярэдзіны XX ст., часткі энцыклапедычных выданняў і асобных больш позніх прац. Так, у «Толковом словаре живаго великорусскаго языка» (1863–1866) В. И. Даля ў артыкуле «лексиконъ» чытаем: «лексікаграфія <...> – укладанне, апрацоўка слоўнікаў». Падобнае азначэнне зафіксавана ў першым выданні «Большой Советской энциклопедии» (1936): «лексікаграфія – праца па стварэнні слоўнікаў».

У СССР лексікаграфія трансфармавалася ў вядучую галіну прыкладнога мовазнаўства. Гэта было абумоўлена неабходнасцю фіксаваць нацыянальныя мовы на сучасным этапе, замацаваць моўныя нормы для многіх раней беспісьмовых і «младапісьмовых» моў, стварыць двухмоўныя слоўнікі ў сувязі з пашырэннем выкладання нацыянальных і замежных моў і актывізацыяй перакладчыцкай дзейнасці.

У вучэбнай літаратуры адным з першых усходнеславянскіх лінгвістаў вызначэнне лексікаграфіі прапанаваў П. Р. Иванов: «лексікаграфія – збор слоў якой-небудзь мовы, прывядзенне іх у сістэму і выданне ў выглядзе слоўніка» [8, с. 15]. Такі пункт гледжання выказваўся вядомым тэарэтыкам лексікаграфіі Х. Касаресом, які адзначаў, што яна «мае пераважна ўтылітарны характар і заключаецца... у “мастацтве складаць слоўнікі”» [10, с. 28].

Некалькі пазней вучоныя наблізіліся да ўсведамлення таго, што стварэнне слоўніка – не толькі практычныя навыкі, але і пэўная тэарэтычная канцэпцыя, якая надае сістэмнасць гэтай дзейнасці: «лексікаграфія – збіранне слоў якой-небудзь мовы, прывядзенне іх у сістэму і выданне ў выглядзе слоўніка» [13, с. 87]. Вядомы ўкраінскі вучоны Л. А. Булаховскі ад вытлумачэння лексікаграфіі як чыста практычнага мастацтва (= франц. *l'art*) і адзначаў найперш яе навуковы статус: «Лексікаграфіяй называецца навуковая праца па ўкладанні слоўнікаў» [3, с. 137].

Прыкладная скіраванасць лексікаграфіі падкрэслваецца і ў некаторых сучасных выданнях: лексікаграфія – «укладанне слоўніка» [29, с. 338], «дзейнасць або прафесія па напісанні і рэдагаванні слоўнікаў» [17, с. 74], «тэхніка ўкладання слоўнікаў і лінгвістычны аналіз гэтай тэхнікі» [21, с. 289], «адно з найстарэйшых мастацтваў, ці рамёстваў» [18, с. 11], «спецыфічная тэхніка ўкладання і апісання вялікага абсягу інфармацыі з мэтай спрашчэння хуткага доступу да яе», «укладанне лексікаграфічных прац, або ўкладанне

філалагічных і энцыклапедычных слоўнікаў» [28, с. 24–25], і інш.

2. *Лексікаграфія – дапаможны раздзел лексікалогіі.* Прадстаўнікі гэтага падыходу зыходзяць з меркавання, што «нельга сабе ўявіць добрага лексікографа, які не быў бы дастаткова знаёмы з сучаснай яму лексікалогіяй» [10, с. 28], а лексікаграфія адпаведна з’яўляецца «лексікалагічнай навукай», якая «вызначае тэарэтычныя асновы і практычна ўвасабляе пры складанні слоўнікаў рознага тыпу» [7, с. 181]. Іншымі словамі, лексікаграфія прызначана ў сістэмнай форме ўвасабляць дасягненні лексікалогіі: «лексікаграфія <...> – раздзел лексікалогіі, які займаецца апісаннем значэння слоў і тых адценняў у значэнні, якія словы могуць набываць у розных кантэкстах, указаннем месца напіску ў слове і асаблівасцей у яго вымаўленні, а таксама ўказаннем на найважнейшыя марфалагічныя і іншыя асаблівасці слова» [1, с. 133].

Сувязь лексікалогіі і лексікаграфіі праяўляецца праз увядзенне і абгрунтаванне ў навуковую літаратуру паняцця «лексікаграфічная / слоўнікавая лексікалогія». У межах гэтай прадметнай галіны ўсе лінгвістычныя канцэпцыі і катэгорыі, якія выкарыстоўваюцца пры ўкладанні слоўніка, павінны інтэрпрэтавацца з пункту гледжання лексікаграфіі.

З такой ацэнкай не згодны В. Schaefer, які ў якасці аргумента супраць уключэння лексікаграфіі ў межы лексікалогіі абгрунтавана ўказвае на існаванне слоўнікаў, якія не абавязваюцца на лексікалогію [30].

Асобныя даследчыкі кваліфікуюць лексікаграфію як «частку прыкладной лінгвістыкі», пры гэтым прызнаючы, што «лексікаграфія таксама змяшчае развіццё і апісанне тэорый, метадаў, на якіх грунтуе сваю дзейнасць» [11, с. 35].

Такім чынам, на працягу доўгага часу ўхіл рабіўся не на змесце лексікаграфіі як навукі, а на яе прадукце, г. зн. слоўніках. Лексікаграфія ўспрымалася перш за ўсё як практыка ўкладання слоўнікаў, што невыпадкова, паколькі менавіта практыка ў многім апяраецца тэорыяй. Праўда, у асобных публікацыях адзначалася выключна тэарэтычная роля лексікаграфіі («лексікаграфія – навука пра спосабы сістэматызацыі слоўнікавага матэрыялу і пра методыку ўкладання слоўнікаў» [9, с. 11]), аднак на агульным фоне гэта хутчэй выключэнне.

3. *Лексікаграфія – не самастойная мовазнаўчая дысцыпліна, а «прадметная воб-*

ласць», тэарэтычны аспект якой адносіцца да сферы тэарэтычнай лінгвістыкі, а практычны кампанент уваходзіць у сферу інтарэсаў прыкладной лінгвістыкі [4, с. 11; 22, с. 331]. Такі падыход дазваляе інтэрпрэтаваць лінгвістыку ў цэлым як дынамічную і пластычную сістэму дысцыплін, паміж якімі няма выразных межаў, а метады і прыёмы, распрацаваныя ў рамках аднаго з раздзелаў, могуць прымяняцца для атрымання вынікаў у іншым раздзеле. Гэта прывяло да ўкаранення меркавання што лінгвістычная семантыка можа абслугоўваць тэорыю лексікаграфіі [33, с. 6], што фактычна прыраўноўвае лінгвістычную семантыку да металексікаграфіі. Аднак, як слушна заўважае I. Burkhanov, «тэарэтычныя праблемы лексікаграфічнага апісання не могуць быць звязаны да лінгвістычнай семантыкі, лексікалогіі або якой-небудзь іншай тэарэтычна-лінгвістычнай дысцыпліны», а «некаторыя слоўнікі прызначаны для прадстаўлення лінгвістычнай інфармацыі розных відаў, якая дакладна выходзіць за межы семантычнага апісання» [19, с. 136]. Таму тэорыя лексікаграфіі звязана з лінгвістычнай семантыкай, аднак не ідэнтычная ёй.

4. *Лексікаграфія – раздзел мовазнаўства, які займаецца тэорыяй і практыкай стварэння слоўнікаў* [23, с. 314; 2, с. 76; 12, с. 4; 16, с. 258 і інш.]. На сучасным этапе развіцця лінгвістыкі менавіта такая бінарная інтэрпрэтацыя сутнасці лексікаграфіі з'яўляецца кампраміснай і прынятай як ва ўсходнеславянскім, так і ў сусветным мовазнаўстве. Напрыклад, у даследаваннях R. R. K. Hartmann і G. James праводзіцца выразнае дзяленне лексікаграфіі на тэарэтычную і прыкладную. Да тэарэтычнай адносіцца гісторыя слоўнікаў, іх лексікаграфічны аналіз, тыпалогія, выкарыстанне і структура. Сфера інтарэсаў прыкладной лексікаграфіі – збор матэрыялу, рэдагаванне і выданне слоўнікаў [24]. Праўда, некаторыя лінгвісты, прызнаючы тэарэтычны і прыкладны кампаненты лексікаграфіі, аддаюць перавагу фармулёўкам, у якіх прама не адзначаецца месца лексікаграфіі ў іерархіі лінгвістычных дысцыплін: «лексікаграфія – тэорыя і практыка ўкладання слоўнікаў» [32, с. 306].

Яшчэ ў канцы XX ст. некаторыя даследчыкі звярталі ўвагу на фарміраванне дысцыпліны, якая займаецца тэарэтычным

аспектам лексікаграфічнага апісання [19, с. 133], *металексікаграфіі*, – «лексікаграфіі, якая ўзаемадзеінічае з лексікаграфіяй» [31, с. 1–2]. У апошнія дзесяцігоддзі тэндэнцыя да аўтанамізацыі гэтага і некаторых іншых раздзелаў лексікаграфіі ўзмацнілася. Так, напрыклад M. Vaňko лічыць, што металексікаграфія ў прынцыпе не з'яўляецца раздзелам лінгвістыкі, хаця паміж гэтымі сферамі шмат агульнага [18, с. 11]. Паводле P. Zmigrodzki лексікаграфія аб'ядноўвае тэхнічныя і тэарэтычныя аспекты і абапіраецца на падзеныя розных лінгвістычных дысцыплін (лексічнай семантыкі, лексічнай статыстыкі, афографіі, граматыкі і інш. [34, с. 14–16]. У сваю чаргу, металексікаграфія – дысцыпліна, якая звязана з тэорыяй і метадалогіяй лексікаграфічнага апісання, распрацоўкай класіфікацыі слоўнікаў розных тыпаў і іх характарыстыкай, а таксама з вывучэннем самой структуры лексікаграфіі [34, с. 16]. Аднак унутраная структура гэтай навукі з'яўляецца прадметам спрэчкі вучоных [19, с. 133].

Такім чынам, *металексікаграфія* – раздзел лексікаграфіі, які ўключае тэарэтычнае вывучэнне лексікаграфіі як лексікаграфічнай дзейнасці. У сферу яе інтарэсаў уваходзяць:

- асэнсаванне сутнасці, зместу, задач, структуры, прадмета і аб'екта лексікаграфіі;
- высвятленне прынцыпаў, метадалогіі, метадаў і метадык лексікаграфічнага апісання моўнай сістэмы;
- выпрацоўка асноў лексікаграфавання моўнага матэрыялу (стварэнне праграм, кіраўніцтваў па выкарыстанні і інш.);
- акрэсленне сістэмы і структуры слоўніка ў залежнасці ад яго мэты, тыпу і жанру;
- даследаванне функцый слоўніка;
- вывучэнне гісторыі лексікаграфіі [5, с. 13].

У адпаведнасці з меркаваннем, сфармуляваным аўтарамі «Manual of Specialised Lexicography», металексікаграфія ўключае ў сябе тры асноўныя падраздзелы:

а) даследаванне функцыянальных характарыстык («user research») – стварэнне тэорыі, распрацоўка метадаў ацэнкі выкарыстання слоўнікаў, павышэнне эфектыўнасці лексікаграфічных прадуктаў (напрыклад, за кошт кіраўніцтваў для карыстальнікаў);

б) крытыка слоўніка – стварэнне рэцэнзій на слоўнікі, распрацоўка агульных прынцыпаў ацэнкі існуючых слоўнікаў (г. зн. у гэтым падраздзеле вывучаюцца толькі тыя лексікаграфічныя прадукты, якія ўжо былі створаны);

в) т. зв. «сістэматычныя слоўнікавыя даследаванні» – фармулёванне новых або

ўдасканаленне існуючых тэорый з мэтай іх выкарыстання пры распрацоўцы новых лексікаграфічных праектаў. У апошні падраздзел уваходзяць таксама гістарыяграфічныя даследаванні слоўнікаў для інвентарызацыі больш ранніх лексікаграфічных тэорый і іх адаптацыі да новых умоў [26, с. 30–31].

Паводле поглядаў *F. J. Hausmann* манамоўная і двухмоўная металексікаграфія ўключае ў сябе пяць асноўных сфер інтарэсаў:

- а) лексікаграфічная тэорыя;
- б) слоўнікавая крытыка;
- в) даследаванне выкарыстання слоўніка;
- г) даследаванне статусу слоўніка і маркетынг;

д) гісторыя лексікаграфіі.

Тэорыя лексікаграфіі, у сваю чаргу, падзяляецца:

- а) на тэкставую тэорыю лексікаграфічных тэкстаў;
- б) слоўнікавую тыпалогію;
- в) збор і апрацоўку дадзеных, у тым ліку выкарыстанне камп'ютарных рэсурсаў;
- г) тэорыю арганізацыі слоўнікавай працы;
- д) тэорыю аб мэтах слоўніка [25].

Падыход *K. Miyoshi*, верагодна, карэлюе з поглядамі *F. J. Hausmann* і *Manual of Specialised Lexicography* і часткова на іх грунтуецца. У адпаведнасці з ім развіццё сучаснай металексікаграфіі адбываецца ў шасці асноўных кірунках:

- а) вывучэнне лексікаграфічнай традыцыі (слоўнікавая гісторыя);
- б) класіфікацыя лексікаграфічных жаўраў (слоўнікавая тыпалогія);

ЛІТАРАТУРА

1. *Бигаев, Р. И.* Введение в языкознание / Р. И. Бигаев, П. А. Данилов. – Ташкент : Гос. ун.-пед. издательство УзССР, 1954. – 230 с.
2. *Булахов, М. Г.* Опыт исторического словаря русской лингвистической терминологии : в 5 т. / М. Г. Булахов. – Минск : БГПУ, 2002–2005. – Т. 2 : Кавыка – плюсквамперфект. – 2003. – 418 с.
3. *Булаховский, Л. А.* Введение в языкознание / Л. А. Булаховский. – М. : Учпедгиз, 1953. – Ч. II. – 177 с.
4. *Гак, В. Г.* О некоторых закономерностях развития лексикографии (учебная и общая лексикография в историческом аспекте) / В. Г. Гак // Актуальные проблемы учебной лексикографии / под ред. В. А. Редькина. – М. : Русский язык, 1977. – С. 11–27.
5. *Демська, О.* Вступ до лексикографії / О. Демська. – К. : Києво-Могилянська академія, 2010. – 266 с.
6. *Демьянков, В. З.* Параметризацыя / В. З. Демьянков // Краткий словарь когнитивных терминов / Е. С. Кубрякова [и др.]; под общ. ред. Е. С. Кубряковой. – М. : Филолог. ф-т МГУ, 1996. – 245 с.
7. *Дорошенко, С. І.* Загальне мовознаўства : навч. посіб. / С. І. Дорошенко. – Київ : Центр навчальної літаратуры, 2006. – 288 с.

в) даследаванне складовых частак слоўнікаў (структура слоўніка);

г) ацэнка якасці слоўнікаў (слоўнікавая крытыка);

д) аналіз выкарыстання слоўніка;

е) вывучэнне магчымасцей камп'ютарнай падтрымкі (інфармацыйныя тэхналогіі ў лексікаграфіі) [27, с. XI].

Па меркаванні *I. Burkhanov* дастаткова відавочна, што ў склад металексікаграфіі павінна ўвайсці т. зв. лексікаграфічная лексікалогія [19, с. 133].

Такім чынам, нягледзячы на некалькі сутнаснае і функцыянальнае падобства паміж паняццямі «лексікаграфія» і «металексікаграфія» іх лінгвістычныя параметры сведчыць пра пераважнае асноўных працэсуальных, кантэкстуальных, іерархічных і аб'ектных характэрныя.

Парадаксальна, але, у адрозненне ад лексікаграфіі, фактычнае папаўненне якой і месца ў сістэме лінгвістычных дысцыплін вызначаецца неадназначна, металексікаграфія як навуковая дысцыпліна ў цэлым сфарміравала сваю структуру. Найважнейшымі яе кампанентамі выступаюць тэорыя і гісторыя лексікаграфіі, тыпалогія слоўнікаў, выпрацоўка аптымальнай структуры слоўнікаў розных тыпаў і інш. Ускосным паказчыкам сфарміраванасці металексікаграфіі з'яўляецца магчымасць далейшага развіцця асобных яе раздзелаў, напрыклад, метатэрмінаграфіі, метафразеаграфіі, метаафараграфіі інш.

REFERENCES

1. *Bigaev, R. I.* Vvedenie v yazykoznanie / R. I. Bigaev, P. A. Danilov. – Tashkent : Gos. uch.-ped. izdatelstvo UzSSR, 1954. – 230 s.
2. *Bulakhov, M. G.* Opyt istoricheskogo slovarya russkoy lingvisticheskoy terminologii : v 5 t. / M. G. Bulakhov. – Minsk : BGPU, 2002–2005. – T. 2 : Kavyka – plyuskvamperpekt. – 2003. – 418 s.
3. *Bulakhovskiy, L. A.* Vvedenie v yazykoznanie / L. A. Bulakhovskiy. – M. : Uchpedgiz, 1953. – Ch. II. – 177 s.
4. *Gak, V. G.* O nekotorykh zakonornostyakh razvitiya leksikografii (uchebnaya i obshchaya leksikografiya v istoricheskom aspekte) / V. G. Gak // Aktualnye problemy uchebnoy leksikografii / pod red. V. A. Redkina. – M. : Russkiy yazyk, 1977. – S. 11–27.
5. *Demska, O.* Vstup do leksykografii / O. Demska. – K. : Kyievo-Mohylianska akademiia, 2010. – 266 s.
6. *Demyankov, V. Z.* Parametrizatsiya / V. Z. Demyankov // Kratkiy slovar kognitivnykh terminov / Ye. S. Kubryakova [i dr.]; pod obshch. red. Ye. S. Kubryakovoj. – M. : Filolog. f-t MGU, 1996. – 245 s.
7. *Doroshenko, S. I.* Zahalne movoznavstvo : navch. posib. / S. I. Doroshenko. – Kyiv : Tsentrv navchalnoi literatury, 2006. – 288 s.

8. *Иванов, П. Г.* Введение в языкознание / П. Г. Иванов. – Бирск : Бирский гос. пед. и учит. ин-т, 1942. – 58 с.
9. *Калинович, М. Я.* Вступ до мовознавства / М. Я. Калинович. – 2-ге вид., випр. і доп. – Київ – Львів : Радянська школа, 1947. – Вип. 1. – 112 с.
10. *Касарес, Х.* Введение в современную лексикографию / Х. Касарес. – М. : Изд-во иностр. лит., 1958. – 354 с.
11. *Крестова, С. А.* Лексикографическое описание терминологической системы «лексикография» : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04 / С. А. Крестова; Ивановский гос. ун-т. – Иваново, 2004. – 19 с.
12. *Кровицька, О.* Українська лексикографія : теорія і практика / О. Кровицька. – Львів : Ін-т українознавства НАНУ, 2005. – 147 с.
13. *Кротевич, Є. В.* Словник лінгвістичних термінів / Є. В. Кротевич, Н. С. Родзевич; АН УРСР, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. – Київ : АН УРСР, 1957. – 235 с.
14. *Лопатников, Л. И.* Экономико-математический словарь : словарь современной экономической науки / Л. И. Лопатников. – 5-е изд., перераб. и доп. – М. : Дело, 2003. – 520 с.
15. *Сучасная беларуская літаратурная мова : вучэб. дапам.* / Д. В. Дзятко [і інш.]; пад рэд. Д. В. Дзятко. – Мінск : Вышэйш. шк., 2017. – 588 с.
16. *Языкознание. Большой энциклопедический словарь* / редкол.: Н. Д. Арутюнова [и др.]; гл. ред. В. Н. Ярцева [и др.]. – 2-е изд. – М. : Большая Российская энцикл., 1998. – 685 с.
17. *Alberts, M.* Lexicography versus Terminography / M. Alberts // Lexikos. – 2011. – № 11. – P. 71–84.
18. *Bańko, M.* Z pogranicza leksykografii i językoznawstwa : studia o słowniku jednojęzycznym / M. Bańko. – Warszawa : Wydział Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego, 2001. – 336 s.
19. *Burkhanov, I.* Lexicography: A Dictionary of Basic Terminology / I. Burkhanov. – Rzeszówie : Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Rzeszowie, 1998. – 285 p.
20. *Chomsky, N.* Bare phrase structure / N. Chomsky. – Cambridge : MIT Press, 1994. – 48 p.
21. *Dictionnaire de linguistique* / J. Dubois [et d'autres]. – Montréal : Larousse, 2002. – 514 p.
22. *Encyklopedia językoznawstwa ogólnego* / M. Jurkowski [et al.]. – Wrocław : Ossolineum, 2004. – 739 s.
23. *Gołąb, Z.* Słownik Terminologii Językoznawczej / Z. Gołąb, A. Heinz, K. Plański. – Warszawa : PWN, 1968. – 847 s.
24. *Hartmann, R. R. K.* Dictionary of Lexicography / R. R. K. Hartmann, G. James. – London : Routledge, 1998. – 192 p.
25. *Hausmann, F. J.* The Training and Professional Development of Lexicographers in Germany / F. J. Hausmann // Lexicography: An emerging international profession / ed. R. F. Ilson. – Manchester : University Press, 1986. – P. 101–110.
26. *Manual of Specialised Lexicography* / eds.: H. Bergenholtz, S. Tarp. – Amsterdam – Philadelphia : John Benjamins Publishing Company, 1995. – 256 p.
27. *Miyoshi, K.* The First Century of English Monolingua / K. Miyoshi. – Cambridge : Cambridge Scholars Publishing, 2017. – 180 s.
28. *Piotrowski, T.* Zrozumieć leksykografię / T. Piotrowski. – Warszawa : Wyd-wo naukowe PWN, 2001. – 244 s.
8. *Ivanov, P. G.* Vvedenie v yazykoznanie / P. G. Ivanov. – Birk : Birskiy gos. ped. i učit. in-t, 1942. – 58 s.
9. *Kalynovych, M. Ya.* Vstup do movoznavstva / M. Ya. Kalynovych. – 2-he vyd., vypr. i dop. – Kyiv – Lviv : Radianska shkola, 1947. – Vyp. 1. – 112 s.
10. *Kasares, H.* Vvedenie v sovremennuyu leksikografiyu / H. Kasares. – M. : Izd-vo inostr. lit., 1958. – 354 s.
11. *Krestova, S. A.* Leksikograficheskoe opisaniye terminologicheskoy sistemy "leksikografiya" : avtoref. dis. ... kand. filol nauk : 10.02.04 / S. A. Krestova; Ivanovskiy gos. un-t. – Ivanovo, 2004. – 19 s.
12. *Krovytska, O.* Ukrainska leksykohrafiia : teoriya i praktyka / O. Krovytska. – Lviv : In-t ukrayinoznavstva NANU, 2005. – 147 s.
13. *Krotevych, Ye. V.* Slovnyk linhvistychnykh terminiv / Ye. V. Krotevych, N. S. Rodzevich; AN USSR, In-t movoznavstva im. O. O. Potebni. – Kyiv : AN URSS, 1957. – 235 s.
14. *Lopatnikov, L. I.* Ekonomiko-matematicheskij slovar: slovar sovremennoy ekonomicheskoy nauki / L. I. Lopatnikov. – 5-e izd., pererab. i dop. – M. : Delo, 2003. – 520 s.
15. *Suchasnaya belaruskaya litaraturnaya mova : vucheb. dapam.* / D. V. Dzyatko [i insh.]; pad red. D. V. Dzyatko. – Minsk : Vysheishaya shkola, 2017. – 588 s.
16. *Yazykoznanie. Bolshoy enciklopedicheskiy slovar* / redkol.: N. D. Arutyunova [i dr.]; gl. red. V. N. Yarceva [i dr.]. – 2-e izd. – M. : Bolshaya Rossiyskaya encikl., 1998. – 685 s.
17. *Alberts, M.* Lexicography versus Terminography / M. Alberts // Lexikos. – 2011. – № 11. – P. 71–84.
18. *Bańko, M.* Z pogranicza leksykografii i językoznawstwa : studia o słowniku jednojęzycznym / M. Bańko. – Warszawa : Wydział Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego, 2001. – 336 s.
19. *Burkhanov, I.* Lexicography: A Dictionary of Basic Terminology / I. Burkhanov. – Rzeszówie : Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Rzeszowie, 1998. – 285 p.
20. *Chomsky, N.* Bare phrase structure / N. Chomsky. – Cambridge : MIT Press, 1994. – 48 p.
21. *Dictionnaire de linguistique* / J. Dubois [et d'autres]. – Montréal : Larousse, 2002. – 514 p.
22. *Encyklopedia językoznawstwa ogólnego* / M. Jurkowski [et al.]. – Wrocław : Ossolineum, 2004. – 739 s.
23. *Gołąb, Z.* Słownik Terminologii Językoznawczej / Z. Gołąb, A. Heinz, K. Plański. – Warszawa : PWN, 1968. – 847 s.
24. *Hartmann, R. R. K.* Dictionary of Lexicography / R. R. K. Hartmann, G. James. – London : Routledge, 1998. – 192 p.
25. *Hausmann, F. J.* The Training and Professional Development of Lexicographers in Germany / F. J. Hausmann // Lexicography: An emerging international profession / ed. R. F. Ilson. – Manchester : University Press, 1986. – P. 101–110.
26. *Manual of Specialised Lexicography* / eds.: H. Bergenholtz, S. Tarp. – Amsterdam – Philadelphia : John Benjamins Publishing Company, 1995. – 256 p.
27. *Miyoshi, K.* The First Century of English Monolingua / K. Miyoshi. – Cambridge : Cambridge Scholars Publishing, 2017. – 180 s.
28. *Piotrowski, T.* Zrozumieć leksykografię / T. Piotrowski. – Warszawa : Wyd-wo naukowe PWN, 2001. – 244 s.

29. *Richards, J. C.* Longman Dictionary of Language Teaching and Applied Linguistics / J. C. Richards, R. Schmidt. – 4th ed. – Harlow [and others] : Pearson Education Limited, 2010. – 656 p.
30. *Schaeder, B.* Germanistische Lexikographie / B. Schaeder. – Tübingen : Max Niemeyer, 1987. – 178 s.
31. *Svensén, B.* Practical Lexicography / B. Svensén. – New York : Oxford University Press, 1993. – 285 p.
32. *Urbutis, V.* Leksikogrāfija / V. Urbutis // Lietuvių kalbos enciklopedija / sud. K. Morkūnas, red. V. Ambrazas. – Vilnius : Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2008. – P. 306–307.
33. *Wierzbicka A.* Lexicography and conceptual analysis / A. Wierzbicka. – Ann Arbor : Karoma, 1985. – 368 p.
34. *Żmigrodzki, P.* Wprowadzenie do leksykografii polskiej / P. Żmigrodzki. – Kraków : Wyd-wo Uniwersitetu Śląskiego, 2003. – 269 s.
29. *Richards, J. C.* Longman Dictionary of Language Teaching and Applied Linguistics / J. C. Richards, R. Schmidt. – 4th ed. – Harlow [and others] : Pearson Education Limited, 2010. – 656 p.
30. *Schaeder, B.* Germanistische Lexikographie / B. Schaeder. – Tübingen : Max Niemeyer, 1987. – 178 s.
31. *Svensén, B.* Practical Lexicography / B. Svensén. – New York : Oxford University Press, 1993. – 285 p.
32. *Urbutis, V.* Leksikogrāfija / V. Urbutis // Lietuvių kalbos enciklopedija / sud. K. Morkūnas, red. V. Ambrazas. – Vilnius : Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2008. – P. 306–307.
33. *Wierzbicka A.* Lexicography and conceptual analysis / A. Wierzbicka. – Ann Arbor : Karoma, 1985. – 368 p.
34. *Żmigrodzki, P.* Wprowadzenie do leksykografii polskiej / P. Żmigrodzki. – Kraków : Wyd-wo Uniwersitetu Śląskiego, 2003. – 269 s.

РЕПОЗИТОРІЙ БІБЛІОТЕКА